

Jan Eigner

Profesor Jiří Neustupný, Národní muzeum za Protektorátu a pár vět o té době

Osobní poznámky, dopisy i vzpomínky vypovídají o atmosféře a poměrech doby většinou více než oficiální hlášení a mnohé dokumenty. Ty druhé by totiž ze své podstaty a pro potřebnou úřední účelnost neměly obsahovat ani stopy osobních preferencí či emocí. Autor této glosy narazil v posledních letech náhodně na dva dokumenty týkající se archeologie v Národním muzeu za dob protektorátu. Jejich svorníkem je činnost prof. PhDr. Jiřího Neustupného DrSc. a představují ukázkou obou typů pramenů. Určité momenty překvapivě připomínají tristní podmínky muzejních institucí a jejich zaměstnanců ve východní Evropě posledních let¹ a vzdáleně v jiném aspektu také dobu zcela nedávnou u nás (práci z domova v době šetření energiemi na vytápění). Snad jen proto stojí za zveřejnění.

Součástí nepublikovaného rukopisu k mladopaleolitické lokalitě v Řevnicích,² který mi byl před lety poskytnut Karlem Sklenářem při jejím zpracování, byl i přepis korespondence z časů výzkumu v roce 1940. Ten prováděl Jiří Neustupný na zahradě vily patřící v té době – až do zabavení v 60. letech – rodině Sklenářových. I po provedení hlavní etapy zůstával v pravidelném kontaktu s objevitelem lokality a dalších cenných nálezů Václavem Sklenářem (dědeček K. Sklenáře), jenž informoval o dalších aktivitách na zahradě.

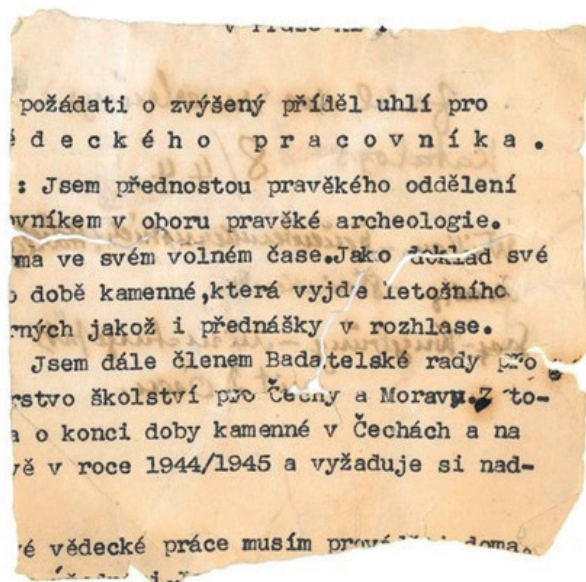
Součástí konvolutu vzájemných dopisů je i ten ze 4. května 1941. Lakonická poznámka v jeho závěru o řevnických nálezech příkladně ilustruje všednodenní realitu a nejistotu té doby: „... takže zůstanou trvalým pokladem našeho muzea, jestli je nějaká náhodná puma zrovna nezasáhne“.

Rukopisný lísteček s popisem k nálezu štípaného jádra z Vykáně se jako nepotřebný, dávno nově přepsaný a možná už zapomenutý v jiné, nesouvisející dřevěné bedničce nacházel před pár lety na podlaze jednoho z archeologických depozitářů NM v Terezíně. Nestál by za archivaci, kdyby na druhé straně neobsahoval malý, náhodně rozstříhaný útržek strojopisného dopisu (možná se někde v archivu nachází v originálu celý, autor po něm blíže nepátral). Ten lze přepsat následovně: „... požádati o zvýšený příděl uhlí pro vědeckého pracovníka ... : Jsem přednostou pravěkého oddělení ... ovníkem v oboru pravěké archeologie ... oma ve svém volném čase. Jako doklad své ... o době kamenné, která vyjde letošního ... rných jakož i přednášky v rozhlase. Jsem dále členem Badatelské rady pro ... Ministerstvo školství pro Čechy a Moravu ... Z to- ... o konci doby kamenné v Čechách a na ... vě v roce 1944/1945 a vyžaduje si nad- ... vědecké práce musím prováděti doma.“

Můžeme snadno dovodit, že autorem úřední žádosti byl tehdejší vedoucí („přednosta“) pravěkého oddělení J. Neustupný, mj. člen na lístku uvedené Badatelské

1 Elmira ABLVALIMOVA – Oleksandr SYMONENKO – Serhii TELIZHENKO – Denys YASHNY, Russian–Ukrainian War: The Tragedy of the Cultural Heritage of Ukraine, *Baltic Worlds* 17/4, 2024.

2 Karel SKLENÁŘ, *Sídlště „lovců mamutů“ v Řevnicích. Výzkumy 1940–1961*. Rukopis, Praha 2013. PhDr. Karlu Sklenářovi, DrSc. děkuji za podklady a další rady.

↑ Útržek žádosti Jiřího Neustupného o zvýšení přidělu uhlí. Archiv autora.

radu pro pravěk,³ a že se tak stalo někdy v druhé polovině druhé světové války (snad v zimě 1943/1944, příp. 1942/1943). Připomeňme, že válečné zimy patřily naneštěstí k těm zvláště tuhým a dlouhým. Neustupného osobní situace či spíše poměry v NM vyžadovaly, aby mohl více pracovat i doma. Domovem mu byl byt v Nuslích v Lomené ulici (nyní V Zálomu) č. p. 5, v dnešní Praze 4. Jestli byla uvedená žádost zdárně vyřízena, však už netušíme.

Jakkoli Neustupného odborné závěry vesměs překryly výsledky bádání dalších generací a stará stálá expozice pravěku s tzv. proudovou vitrínou už rovněž neexistuje, profesorova osobnost zůstává hodna našeho obdivu a respektu. Náležel k těm vzácným badatelům, kteří viděli archeologické a muzeologické otázky v širší perspektivě, byli schopni je formulovat i produktivně udávat tón diskuze, někdy bouřlivě.⁴

- 3 Blíže k ní a výběru českých prehistoriků: Miloš HLAVA, Konstituování Badatelské rady pro pravěk (Forschungsrat für Vorgeschichte). Kapitola z dějin Státního archeologického ústavu, *Archeologie ve středních Čechách* 22, 2018, s. 7–30; Miloš HLAVA, Posudky Bezpečnostní služby (Sicherheitsdienst) na české prehistoriky. Ke konstituování Badatelské rady pro pravěk (Forschungsrat für Vorgeschichte) v letech 1940–1942, *Archeologie ve středních Čechách* 26, 2022, s. 69–78.
- 4 Patřil k ní i názorový, avšak ve své podstatě spíše kompetenční střet související s tenzemi mezi Národním muzeem a Archeologickým ústavem ČSAV, který se projevil i po vydání syntéz pravěku (mj. v Národním muzeu vyšel v roce 1960 *Nástin pravěkých dějin Československa*).

(4/5. 1941.)

Vážený pane velkoládku!

Shned po návratu do muzea
společně, abych Vám poděkoval za milou
mně vypořádání v den svého svátku.

Já na Vás vypořádání
- nejen kvůli metodopracím paleontologickým
lábnosti ale i kvůli Vaší ordo. Zhavili jsme
tam u Vás přeci pěkné důstky a vřady
tříděná Vaš vypořádání. Těpání, že jste
žhaví a přeci Vám mnoho ztraví až do
příštího setkání, kdy Vám budu moci
uvést sílu.

Zatím jsem ještě na starém
místě a celé Řevnice jsem už řádko
zapnul do inventáře, takže přistanou
kvalitní pohledem mnoho muzea -
jistiže nějaká následná muzea
prova uzavřeme.

Správně milo žaví

jsem

Váš

Neustupný

↑ Dopis Jiřího Neustupného adresovaný Václavu Sklenářovi ze dne 4. 5. 1941. Archiv Karla Sklenáře.

LITERATURA A PRAMENY

Elmira ABLYALIMOVA – Oleksamdr
SYMONEKO – Serhii TELIZHENKO –
Denys YASHNY, Russian-Ukrainian War: The
Tragedy of the Cultural Heritage of Ukraine,
Baltic Worlds 17/4, 2024.

Jan EIGNER – Milan LIČKA – Antonín
PŘICHYSTAL – Slavomil VENCL – Karel
ŽÁK, Výzkum gravettského a neolitického
sídliště v Řevnicích, okr. Praha-západ,
Archeologie ve středních Čechách 24, 2020,
s. 33–63.

Miloš HLAVA, Konstituování Badatelské rady
pro pravěk (*Forschungsrat für Vorgeschichte*).
Kapitola z dějin Státního archeologického
ústavu, *Archeologie ve středních Čechách* 22,
2018, s. 7–30.

Miloš HLAVA, Posudky Bezpečnostní služby
(*Sicherheitsdienst*) na české prehistoriky. Ke
konstituování Badatelské rady pro pravěk
(*Forschungsrat für Vorgeschichte*) v letech
1940–1942, *Archeologie ve středních Čechách*
26, 2022, s. 69–78.

Karel SKLENÁŘ, Sídliště „lovců mamutů“
v Řevnicích. Výzkumy 1940–1961. Rukopis,
Praha 2013.